

.09.2026 nr 1-2/26-354/4

ARVAMUS

Kellele: Euroopa Liidu asjade komisjon

Istungi kuupäev: 28.09.2026

Võtsid osa: Komisjoni liikmed: Marek Reinaas, Jaak Aab, Vladimir Arhipov (Aleksi Jevgrafovi asendusliige), Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Heljo Pikhof (Reili Rand asendusliige), Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kristiina Reinfeldt (nõunik), Maria Haas (konsultant)

Kutsutud: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna tehnoloogia- ja teadmussiirde nõunik Kairi Otto, majanduse ja innovatsiooni valdkonna vanemnõunik (majandusküsimused) Evelin Tõnisson

Teema: Arvamuse andmine Euroopa Liidu kiibimääruse 2.0 eelnõu kohta - COM(2026) 504

Ülevaade arutelust

Kairi Otto sõnas sissejuhatuseks, et kiibid on tänapäeval peaaegu kõigi elektrooniliste seadmete oluline osa, neid kasutatakse nt telefonides, autodes, kaitsevaldkonnas jne. Seetõttu mõjutab kiipide kättesaadavus otseselt Euroopa majandust, julgeolekut ja tehnoloogilist arengut. Uue, 2026. aasta 3. juunil Euroopa Komisjoni poolt esitatud kiibimääruse 2.0 ettepaneku eesmärk on tugevdada Euroopa kiibivaldkonda, vähendada sõltuvust kolmandatest riikidest ja parandada valmisolekut võimalikeks tarnehäireteks. Võrreldes 2023. aastal vastu võetud esimese kiibimäärusega on uus ettepanek laiem. See pöörab lisaks tootmisele suuremat tähelepanu ka kiibidisainile, uute lahenduste katsetamisele, teadustulemuste turule jõudmisele, oskustele, rahastusele ja Euroopa jaoks oluliste tarneahelate tugevdamisele. Samuti soovitakse tuua kiipide arendajad ja neid kasutavad ettevõtted paremini kokku. Selleks kavandatakse suuri Euroopa-üleseid ühiseid arendusalgatusi ning innovatsioonihanked, mis aitaksid siduda tehnoloogia arendamise tööstuse tegelike vajadustega. Eesti toetab määruse üldist eesmärki. Eesti jaoks on algatuse mõju eelkõige sektoripõhine. Eesti jaoks on oluline, et Euroopa arendaks kogu väärtusahelat, mitte ainult suuri kiibitehaseid. Eestis ei ole hetkel suuremahulist kiibitootmist ja tulevikus sellise tootmise rajamine ei ole kahjuks realistlik, sest eeldaks Eesti majanduse suurust arvestades väga suuri investeeringuid, mahukat eritaristut, sh piisavat energia- ja veevarustust ning arvukalt vajaliku ettevalmistuse ja praktilise kogemusega spetsialiste. Seetõttu on Eesti võimalused kiibivaldkonnas seotud eelkõige kiibidisaini, testimise, verifitseerimise, elektroonika tootmisteenuste ja tootearendusega, kus Eestis juba tegutsevad asjaomase kompetentsiga ettevõtted. Ühtlasi on Eestis kiibitehnoloogia kompetentsikeskus KIIP ja nende kavandatavate teenuste vastu on huvi väljendanud üle 20 Eestis tegutseva ettevõtja. Neile ettevõtjatele võib määrus pakkuda uusi võimalusi parandades ligipääsu Euroopa projekteerimisvahenditele, katseliinidele, kompetentsikeskustele ja rahastusele. See võib arenduskulusid vähendada ja aidata ettevõtjatel kiiremini prototüübit valmis tooteni jõuda. Samas ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik usaldusväärselt hinnata määruse mõju Eesti ettevõtjate käibe, investeeringutele või tööhõivele. Rääkides Eesti seisukohtadest, siis esiteks kuna Eesti tugevused on eelkõige kiibidisainis, testimises, verifitseerimises ja prototüüpimises, mitte suuremahulises kiibitootmises, siis seetõttu peab

määrus toetama kogu arendustekonda ning tagama, et Euroopa kallis teadus- ja innovatsioonitaristu oleks praktiliselt ja rahaliselt kättesaadav ka väiksema pooljuhiökosüsteemiga riikide ettevõtjatele ja teadusasutustele. Nii saavad Eesti ettevõtjad osaleda Euroopa väärtusahelates ilma suuri tootmisinvesteeringuid tegemata. Teiseks, kuna kiipide arendamine on pikk, kallis ja keerukas protsess ning eriti väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel ning iduettevõtjatel on raske leida sobivaid projekteerimisvahendeid, katseliine, eksperte, rahastust ja tootmispartnereid, siis pädevuskeskus peab olema ettevõtjale praktiline esimene kontakt, mis aitab liikuda ideest disainini, prototüüpimise, testimise, tootmise ja turule jõudmiseni. Selleks vajavad pädevuskeskused pikaajalist ja prognoositavat rahastust ning tihedat seost ettevõtjate oskuste ja tööjõuvajadustega. Kolmandaks, kiip loob praktilist väärtust alles elektroonikaseadmes või elektroonikasüsteemi osana. Seetõttu tuleb Euroopa varustuskindluse tugevdamisel arvestada ka pakendamise, koostamise, testimise, trükkplaatide ja süsteemide lõimimisega. See vastab paremini Eesti elektroonikatööstuse ülesehitusele, kus tegutsevad valdavalt kiipe kasutavad tootmis- ja tootearendus- ning inseneriettevõtjad. Samas tuleb meetmeid rakendada sihitult ainult seal, kus on tuvastatud strateegiline sõltuvus, turutõrge või ebapiisav investeering. Neljandaks, Euroopa probleem ei ole ainult uute tehnoloogiate arendamine, vaid ka nende aeglane jõudmine turule ja tööstuslikku kasutusse. Innovatsioonihanked ja nõudlust toetavad meetmed võivad anda uuele tehnoloogiale esimese kliendi ning siduda arendustegevuse tööstuse tegelike vajadustega. Samas ei tohi varustuskindluse nõuded muuta hankeid ebamõistlikult keeruliseks. Ettevõtjalt tuleb küsida ainult talle mõistlikku kättesaadavat teavet ning deklaratsiooninõue peab püüdma puudutada üksnes selliseid seadmeid või süsteemi, mille toimimiseks on konkreetsed pooljuhid tõepoolest kriitilise tähtsusega. Viiendaks, tarneahela seire aitab võimalikke tarnehäireid varakult märgata, kuid ettevõtjalt ei tohiks selleks küsida rohkem teavet, kui tegelikult vaja. Esmalt tuleb kasutada juba olemasolevaid andmeid ning ettevõtjalt küsida ainult konkreetse riski hindamiseks vajalikku ja talle mõistlikku kättesaadavat teavet. Samuti tuleb kaitsta ärisaladust, intellektuaalomandit ning muud tundlikku äri- ja julgeolekuteavet. Ühisostud ja prioriteetsed tellimused peavad jääma ajaliselt piiratud kriisimeetmeks, sest eri kiibid ei ole alati üksteisega asendatavad ning ühe sektori eelistamine võib kahjustada teiste oluliste sektorite varustuskindlust või ettevõtjate olemasolevaid lepinguid. Kuues Eesti seisukoht jaguneb kaheks. Esimene osa on, et kuna Eestis on eri lubadel erinev eesmärk, menetlusaeg ja pädev asutus ning ettevõtjal ei pruugi projekti alguses olla lubade taotlemiseks vajalikke andmeid, siis Eesti toetab küll strateegiliste projektide loamenetluse kiirendamist, kuid liikmesriikidele peab jääma võimalus kasutada olemasolevaid menetluslahendusi. Seetõttu ei toeta Eesti kõigi lubade kohustuslikku koondamist ühte menetlusse. Ettevõtjal peab säilima võimalus taotleda eri lube eraldi, sobivas järjekorras või paralleelselt. Ühtne kontaktpunkt võib taotlejat nõustada ja menetlusi koordineerida, kuid see ei pea tähendama kõigi lubade ühendamist üheseks menetluseks. Eesti toetab ka ettevõtja asjaajamist lihtsustavat digitaalse juurdepääsupunkti põhimõtet, kuid mitte kohustust luua tingimata uus eraldiseisev portaal. Esmalt tuleb kasutada ja vajaduse korral omavahel ühendada olemasolevaid riiklikke registreid ja infosüsteeme. Lahendus peab olema tehnoloogianeutraalne, koostalitlusvõimeline ja ettevõtjale kasutatav ilma kohustuslike tasuliste vahendusteenusteta. Kui uue Euroopa Liidu tehnilise lahenduse kasutamine muudetakse kohustuslikuks, peaks selle arendamisele ja rakendamisele olema tagatud ka Euroopa Liidu vastav rahastus. Kokkuvõttes toetab Eesti Euroopa pooljuhiökosüsteemi tugevdamist, mille jaoks on oluline, et meetmed oleksid kättesaadavad ka väiksema pooljuhiökosüsteemiga liikmesriikidele ja nende ettevõtjatele, toetaksid innovatsiooni jõudmist ideest turule ning ei tekitaks ettevõtjatele ega avalikule sektorile juurde ebaproportsionaalselt suurt halduskoormust ja kulusid.

Urve Tiidus uuris, kas määrus mõjutab seda, et Euroopa investeeringud, mis on seni maha jäänud, kasvavad kiibitootmisesse või Euroopa ei tooda ja tegeleb ainult ettevalmistuse, projekteerimise jms.

Kairi Otto ütles, et kuna esimene kiibimäärus oli põhiliselt suurte kiibitehaste loomiseks, kuid siis saadi aru, et neid on heal juhul võimalik luua mõnda suuremasse riiki, siis kiibimäärus 2.0 laiendab seda ja teeb üleminekut pehmemaks. Kui on piisavalt palju ilma tootmiseta kiibidisaini ettevõtteid, siis tekib juba võimalus luua Euroopas kuskile ka kiibitehaseid. Seega tegemist on sammuga õiges suunas.

Otsus

Komisjon otsustas Vabariigi Valitsuse seisukohti toetada.

Komisjoni otsus oli konsensuslik (Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
majanduskomisjoni esimees

Koostaja: Maria Haas
631 6436 maria.haas@riigikogu.ee